

Referat fra møde i Faglig Referencegruppe onsdag d. 17. maj 2023

kl. 10:15-15:40

Mødet blev afholdt på Tolderlundsvej 5, 5000 Odense C.

Deltagere

Isabelle Navarro Vinten, Miljøstyrelsen (MST) – Vicedirektør, mødeleder
Lidde Bagge Jensen, MST, Hav- og Vandmiljø – Kontorchef, mødeleder
Peter Borgen Sørensen, Aarhus Universitet (AU)
Gitte Blicher-Matthiesen, AU
Signe J. Madsen, AU
Anne Smet Andersen, Bæredygtigt Landbrug (BL)
Jens Lund Pedersen, BL
Lisbeth Jess Plesner, Dansk Akvakultur
Henning Mørk Jørgensen, Danmarks Naturfredningsforening (DN), (Skype)
Walther Brüsch, DN (Skype)
Kurt Møller, Danske Regioner
Lars Brinch Thygesen, Danmarks Sportsfiskerforbund
Helge Danneskiold-Samsøe, Danske Vandløb
Ib Walther Jensen, Danske Vandløb
Helle Banke/Niels Grønnegaard, Danske Vandløb
Claus Vangsgård, DANVA
Hans Sanderson, DCE
Anders Chr. Erichsen, DHI
Kristina Buus, DHI
Lars Trolldborg, GEUS
Maria Hald, Landbrugsstyrelsen (LBST)
Sidsel Kjær Svenningsen, LBST
Marie Østergaard, Landbrug og Fødevarer (LF)
Maj-Britt Bjergager, MST (MFS) – Funktionsleder
Maria Jensen, MST
Chenise Birch Clemmensen, MST
Thomas Rützou, MST
Rune Noer Nøttrup, MST (Skype)
Kasper Lauge Thomassen, MST (Skype)
Peter Kaarup, MST - Kontorchef
Jane Hansen, MST - Kontorchef
Mai Andersen, MST – Referent
Bolette Lykke Holm Nielsen, MST
Jakob Bruun Nikolaisen, MST
Steen Pedersen, MST
Henriette Hossy, MST
Charlotte Greve, MST
Christian Bretlau, Miljøministeriets departement
Birgitte Skou Cordua, Miljøministeriets departement
Steffen Bolvig Hansen, Miljøministeriets departement
Maria Ramsgaard, Miljøministeriets departement
Janne Sommer Nielsen, KL (Skype)
Xenia Trier, Københavns Universitet (KU)
Jens Erik Ørum, KU
Britt Bjerre Paulsen, LandboSyd

Philip Thomassen, Tænk tanken HAV

Punkt 1) Velkomst

Isabelle Navarro Vinten (MST) bød velkommen til mødet.

På baggrund af evalueringen i september har Miljøstyrelsen arbejdet på at afholde møder, hvor projekterne hører under samme emne. Isabelle Navarro Vinten forklarede, at mødets emne var kvælstof og miljøfarlige forurenende stoffer (MFS).

Isabelle Navarro Vinten informerede om Rigsrevisionens rapport over Miljøstyrelsens indsats over for PFAS i perioden 2007-2021.

Punkt 2) Baselineeffekt

Peter Kaarup (MST) introducerede, og Gitte Blicher-Matthiesen (AU) præsenterede projektet.

Ib Walther Jensen (Danske Vandløb) spurgte, hvorvidt man kan inddrage sæsonpåvirkning i baseline. Gitte Blicher-Matthiesen svarede, at sæsoneffekten ikke kan indregnes i baseline. Ib Walther Jensen spurgte, hvad tidsforsinkelsen betyder for projektet, hvortil Gitte Blicher-Matthiesen svarede, at det ikke kendes i dybden. Isabelle Navarro Vinten tilføjede, at sæsonvariationer er en del af en af arbejdsplanerne i Second Opinion, og at der derfor kan komme svar på spørgsmålet til næste møde, hvilket Anders Erichsen (DHI) bekræftede.

Britt Bjerre Paulsen (LandboSyd) gjorde opmærksom på, at arealer udtaget til minivådområder også har en effekt, eftersom der tages areal ud af dyrkning. Gitte Blicher-Matthiesen svarede, at hun er sikker på det er med i beregningen.

Jens Lund Pedersen (Bæredygtigt Landbrug (BL)) spurgte, om man har klimadata med i projektet, f.eks. ift. øget mikrobiologisk vækst og milde vintre. Gitte Blicher-Matthiesen svarede, at der er set på klima, hvor øget afstrømning har en effekt på udledningen.

Punkt 3) Opgørelse af ændret kvælstofpåvirkning til grundvandsforekomster

Lidde Bagge Jensen (MST) introducerede, og Lars Troldborg (GEUS) præsenterede projektet.

Jens Lund Pedersen spurgte, hvor stor usikkerheden på grundvandsmålingerne er. Lars Troldborg svarede, at der arbejdes med at kvantificere variationen, men at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at svare på.

Ib Walther Jensen spurgte, hvorvidt man kan inddrage vandværkernes tal. Lars Troldborg svarede, at de tal er taget med i projektet.

Britt Bjerre Paulsen spurgte, hvorvidt det er de overfladenære grundvandsforekomster som påvirkes, og om vand indvundet til markvanding indgår. Lars Troldborg svarede, at det er de overfladenære forekomster som påvirkes, og at markvanding er taget med i modellen.

Walther Brüsich (DN) spurgte, hvorvidt udveksling mellem grundvand og overfladevand er en del af projektet, hvilket Lars Troldborg bekræftede er taget med.

Claus Vangsgård (DANVA) spurgte, om der er undersøgt andre grænseværdier end 50 mg/L for grundvand, og bemærkede, at kortene i så tilfælde vil se anderledes ud. Lars Troldborg svarede, at de har regnet på en merbelastning af en ændret regulering og ikke den samlede påvirkning. Isabelle Navarro Vinten tilføjede, at Miljøstyrelsen er opmærksom på, at grænseværdien for nitrat kan falde.

Kurt Møller (Danske Regioner) tilføjede, at 20 % af volumen i en grundvandsforekomst kan være påvirket med nitrat over grænseværdien og derfor være væsentlig påvirket, hvilket særligt er et problem for de terrænnære grundvandsforekomster.

Punkt 4) Eventuelt

Forud for mødet, havde Fair Spildevand henvendt sig med punkter til eventuelt. Pga. manglende deltagelse fra Fair Spildevand blev emnet udsat.

Punkt 5) Miljøstyrelsens arbejde med miljøfarlige forurenende stoffer

Jane Hansen (MST) introducerede og præsenterede oplægget.

Lars Brinch Thygesen (Danmarks Sportsfiskerforbund) kommenterede, at kommunerne mangler viden om tilstanden for MFS og efterspurgte en vejledning til kommunerne, når disse skal give udledningstilladelser. Jane Hansen svarede, at kommunerne er forpligtigede til ikke at give udledningstilladelser, før de har den nødvendige viden om påvirkning og tilstand. Det er kommunernes forpligtelse til at indhente viden, som de kan lægge til grund for tilladelse. Isabelle Navarro Vinten tilføjede, at Miljøstyrelsen arbejder på at få mere viden ift. kendskab til tilstanden for MFS.

Jens Lund Pedersen kommenterede, at Vandrammedirektivets krav om analyse af stoffer ikke overholdes i dag. Jane Hansen svarede, at vi skal have viden om MFS i alle vandområder, men vi skal ikke nødvendigvis have målt i alle vandområder. Tilstandsvurderingen kan baseres på modellering

Jens Erik Ørum (KU) spurgte, hvordan MFS modelleres. Peter Borgen Sørensen (AU) svarede, at DCE arbejder med statistiske modeller, hvor mønstre fra målingerne anvendes i to modeller – en målemodel, som behandler målingerne, og en model, som forsøger at forklare målingerne. Jane Hansen oplyste, at der tidligere af et par omgange er nærmere orienteret om arbejdet med modellering for MFS i overfladevand, herunder særligt metaller i vandløb. Der vil også fremadrettet ske en orientering af Faglig Referencegruppe efterhånden som modellerne udvikles.

Punkt 6) Udveksling af PFAS/PFOS mellem sediment og vand

Jane Hansen introducerede, og Xenia Trier (KU) præsenterede projektet.

Ib Walther Jensen spurgte, hvorvidt der laves et kartotek over hvilke stoffer, der er farlige. Xenia Trier svarede, at der eksisterer noget lignende. Der er mange stoffer, vi ikke kender godt nok i forhold til at vurdere deres potensfaktor.

Anne Smet Andersen (BL) kommenterede, at der i projektet i visse anlæg blev fundet stoffer, som kommunerne ikke havde oplyst om. Xenia Trier svarede, at der ikke i projektet var tid til at tjekke alle potentielle kilder, som kunne være ukendte. Det pågældende spildevandsanlæg får vand fra DTU, hvor der forskes i PFAS, hvorfor der måske kan ligge noget i rørene.

Walther Brüsich spurgte, om der er set på halveringstider ift. nedbrydning i kroppen og miljøet. Xenia Trier svarede, at det ikke er en del af projektet, men at litteraturen viser, at mennesker ophober mest PFAS.

Ib Walther Jensen kommenterede, at Assens Kommune har lavet en række analyser i spildevandsanlæg uden at detektere PFAS. Xenia Trier svarede, at de kan været heldige med, at der ikke er virksomheder i kommunen, der anvender PFAS.

Punkt 7) Kildeopsporing i testopland

Jane Hansen introducerede, og Kristina Buus (DHI) præsenterede projektet.

Anne Smet Andersen spurgte, om der er målt på volumen af vand ved regnvandsbetingede udledninger. Kristina Buus svarede, at det er vanskeligt, særligt i det åbne land, hvor det er svært at vide, hvor stort et opland reelt er. Der er taget få prøver, men ikke nok til at kunne bestemme det mere præcist.

Peter Borgen Sørensen kommenterede, at det ville være godt, hvis værdier under detektionsgrænsen også offentliggøres. Maj-Britt Bjergager (MST) svarede, at der arbejdes på at få den type værdier med. Xenia Trier tilføjede, at når der køres standardanalyser, så kommer de oplysninger ikke med.

Xenia Trier kommenterede, at der lægges meget vægt på de bioaktive stoffer. Nogen stoffer ud over lægemidler er også forbudte stoffer og kunne være spændende at få med. Maj-Britt Bjergager svarede, at yderligere stoffer har været forsøgt omfattet af projektet, men vi har ikke kunne få analyseret for dem. Kristina Buus tilføjede, at det er meget relevant for laboratorier at vide, hvad vi gerne vil have analyseret for, så de kan udvikle metoderne.

Britt Bjerre Paulsen spurgte, hvordan der kan opstilles modeller, når det er så specifikke analyse resultater. Jane Hansen svarede, at det lige netop er det, modellerne kan. Peter Borgen Sørensen tilføjede, at der altid vil være usikkerheder, og noget der ikke kan forklares. Disse usikkerheder indbygges i modellerne. Xenia Trier tilføjede, at det vil være nyttigt at vide mere om, hvad det er for stoffer, der faktisk bliver brugt i store mængder i de konkrete områder. Kristina Buus svarede, at det er en svær opgave for kommunerne at løfte, men at der begynder at være vidensdeling ift., hvad der udledes fra virksomhederne.

Punkt 8) Lægemidler i vandmiljøet

Jane Hansen introducerede, og Hans Sanderson (DCE) præsenterede projektet.

Xenia Trier spurgte, hvilken metoder der er brugt for prioriteringen, og om der i projektet er taget højde for forbrug over tid og dermed ophobning. Hans Sanderson svarede, at de starter med, hvad der er giftigt og derefter ser på mængderne. Der anvendes en multikriterie-analyse, som dog ikke kan tage højde for ophobning over tid. Kristina Buus tilføjede, at der er lægemidler, som nedbrydes meget hurtigt, og dermed ikke er så giftige. DHI kan modellere, hvad der kommer ud fra det lokale rensningsanlæg, fordi de har gode data for forbrug.

Punkt 9) Afslutning

Lidde Bagge Jensen afsluttede mødet ved at informere om næste møde den 12. juni, som vil have fokus på projekter inden for Second Opinion.